

SOUHRN – PŘEHLED č. 8

Užívání drog, snížená schopnost řídit motorová vozidla a dopravní nehody

---

Tento přehled literatury přináší komplexní zprávu o vztahu mezi užíváním drog, sníženou schopností řídit motorová vozidla a dopravními nehodami. Zahrnuje metodické otázky, představuje výsledky průzkumů prevalence mezi řidiči a nabízí přehled zjištění z významných mezinárodních epidemiologických průzkumů zveřejněných od roku 1999. Zpráva rovněž shromažďuje důkazy z experimentálních a terénních studií týkajících se vztahu mezi užíváním drog, sníženou schopností řídit motorová vozidla a dopravními nehodami.

Výzkum v této oblasti lze v podstatě rozdělit na experimentální a epidemiologické studie. Každý přístup má své výhody a nevýhody.

- Experimentální studie mohou být provedeny v laboratoři, na simulátoru jízdy vozidlem nebo na veřejné komunikaci a droga je dobrovolníkům podávána v odměřených dávkách. Mohou vést k výkladu na základě jediné příčiny, mohou však odhalit pouze potenciální rizika. V některých případech mohou mít výsledky omezenou hodnotu z důvodu užívání nerealistických dávek nebo předcházejících zkušeností dobrovolníků s užíváním drog či individuálních rozdílů mezi nimi.
- Epidemiologické studie zkoumají prevalenci drog v různých skupinách obyvatelstva. Jejich součástí jsou průzkumy při silničních kontrolách, studie posuzující prevalenci drog v určité podskupině řidičů, studie rizik vzniku nehod, analýzy odpovědnosti, průzkumy mezi širokou veřejností a farmakoepidemiologické studie. Epidemiologický výzkum je však omezen, protože se zde mohou objevit rizikové faktory spojené s užíváním drog, které nevyplývají ze zjištění studií. Další nevýhoda epidemiologického výzkumu spočívá v tom, že není schopen rozlišovat mezi „reálným“ rizikovým faktorem a dalšími faktory, které mohou s rizikovým faktorem úzce souviset. Z rozličných důvodů, např. z důvodu rozdílů v testovaných skupinách obyvatelstva nebo v odebraných vzorcích, nemusí být výsledky různých studií srovnatelné.

Výsledky experimentálních studií naznačují, že některé nezákonné drogy mohou mít vliv na schopnost řídit motorová vozidla a některé drogy, nikoli však všechny, vykazují účinky, které závisejí na velikosti dávky.

- Konopí může zhoršit některé kognitivní a psychomotorické schopnosti, které jsou při řízení vozidla nezbytné.
- MDMA (extáze) vykazuje negativní i pozitivní účinky na schopnost řízení.
- Studie zkoumající účinky kombinace alkoholu a nezákonných drog zjistily, že v takových případech mohou některé nezákonné drogy (např. konopí) vyvolat další, synergické snížení schopnosti řízení, zatímco jiné (např. kokain) mohou snížení této schopnosti částečně změnit. MDMA může některé, nikoli však všechny, škodlivé účinky alkoholu zmírnit, zatímco jiné negativní účinky alkoholu může ještě zhoršit.
- Chronické užívání jakékoli nezákonné drogy je spojeno s určitým snížením kognitivních a/nebo psychomotorických schopností a může vést k omezení schopnosti řídit motorová vozidla, i když daná osoba již není pod vlivem drog.

Z výsledků experimentálních studií rovněž vyplývá zjevné snížení schopnosti řízení při užívání některých léků.

- Obecně oslabující účinky mají benzodiazepiny, ale některé typy (ať už s dlouhodobým, střednědobým nebo krátkodobým účinkem) způsobují vážné snížení schopnosti řízení, zatímco u jiných je projev zbytkových účinků následující den nepravděpodobný.
- Antihistaminika první generace jsou obecně silnějšími sedativy než antihistaminika druhé generace, i když v obou skupinách existují výjimky.
- Tricyklická antidepresiva vykazují větší snížení schopnosti řízení než novější typy, ačkoli výsledky experimentálních testů po požití selektivních inhibitorů zpětného vychytávání serotoninu druhé generace nejsou vždy shodné.

V každé kategorii léků se vyskytují nějaké látky, které způsobují pouze malé nebo nulové snížení schopnosti řízení. Osobám, které chtějí řídit vozidlo, by měly být raději předepisovány tyto léky.

Epidemiologické studie potvrdily mnoho zjištění experimentálních studií. Zhruba 1 až 2 procenta řidičů zastavených v rámci průzkumů při silničních kontrolách mají až na několik výjimek pozitivní test na přítomnost drog prováděný na základě slin.

- Řízení vozidla pod vlivem kombinace alkoholu a drog není neobvyklé.
- Studie posuzující prevalenci drog, léků a/nebo alkoholu u řidičů, kteří byli účastníky dopravní nehody (ať již smrtelné nebo nikoli), zjistily, že alkohol vykazuje vyšší prevalenci než kterákoli jiná psychoaktivní látka, ale mnohdy je zjištěna i přítomnost drog, a to častěji než mezi řidiči obecně.
- Z analyzovaných drog má po alkoholu nejvyšší prevalenci konopí, ačkoli při analýze vzorků na přítomnost benzodiazepinů vykazovaly tyto látky někdy vyšší prevalenci než konopí.
- Ze statistického hlediska byla zvýšená rizika vzniku nehod a/nebo rizika odpovědnosti za způsobení nehody zjištěna u konopí, benzodiazepinů, amfetaminů, heroinu a kokainu a mnohé z těchto rizik se zvyšují v případě kombinace drogy s jinou psychoaktivní látkou, jako je alkohol.

Výsledky epidemiologických a experimentálních studií by měly být sloučeny, abychom získali kvalitní odhad dopadu některých drog na schopnost řídit motorová vozidla a na riziko vzniku nehody. S cílem dosáhnout kompatibilnější metodiky navrhl v letech 2006–2007 výbor mezinárodních odborníků, mezi nimiž byli zástupci EMCDDA a NIDA, pokyny pro budoucí výzkum drog a řízení vozidel. Tyto pokyny jsou uplatněny v projektu DRUID, rozsáhlém projektu financovaném Evropskou unií, v rámci kterého budou provedeny referenční studie vlivu alkoholu, nezákonných drog a léků na schopnost řídit motorová vozidla, ale také analýza prevalence alkoholu a dalších psychoaktivních látek u řidičů, kteří byli účastníky dopravních nehod, a u řidičů obecně a vypočteny analytické a rizikové prahové hodnoty pro některé nezákonné drogy a léky v několika evropských zemích. Projekt DRUID bude dokončen v roce 2010.

Publikace *Drug use, impaired driving and traffic accidents* – EMCDDA Insights No. 8 (Užívání drog, snížená schopnost řídit motorová vozidla a dopravní nehody – přehled EMCDDA č. 8) (v anglickém jazyce) je k dispozici v tištěné podobě (cena 24 EUR) a elektronicky ve formátu PDF (bezplatně) na internetové stránce EMCDDA (<http://www.emcdda.europa.eu/publications/insights/driving>).